

1980/81:23

Torsdagen den 13 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

2 § Tredje vice talmannen meddelade att Gösta Gustafsson, som den 14 oktober 1980 kallats att under tiden den 20 november–den 20 december 1980 ersätta Jan Bergqvist, hade blivit förhindrad att infinna sig.

Tredje vice talmannen anmälde att *Inga-Britt Johansson* (s) i stället skulle inträda som ersättare för Jan Bergqvist under nämnda tid.

3 § Tredje vice talmannen meddelade att läkarintyg inkommit för Allan Hernelius, som var sjukskriven under tiden den 11 november–den 20 december.

Erforderlig ledighet beviljades.

Tredje vice talmannen anmälde att *Barbro Nilsson* (m) fr. o. m. den 13 november skulle tjänstgöra som ersättare för Allan Hernelius.

4 § Upplästes följande inkomna ansökan:

Till riksdagen

Undertecknad anhåller om tjänstledighet för FN-uppdrag från den 17 november fram till julupphållet 1980.

Stockholm den 11 november 1980

Maj Britt Theorin

Kammaren biföll denna ansökan.

Tredje vice talmannen anmälde att *Anita Modin* (s) under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för Maj Britt Theorin.

Torsdagen den
13 november 1980

*Om utformningen
av deklarations-
blanketten för
1981 års fastighets-
taxering*

5 § Svar på fråga 1980/81:79 om utformningen av deklarationsblanketten för 1981 års fastighetstaxering

Anf. 1 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! John Andersson har med anledning av utformningen av deklarationsblanketten för fastighetstaxering i fråga om köksinredning, innertak och golv frågat mig varför ett enda material, i detta fall trä, betecknats som lyx.

Vid fastighetstaxeringen skall ett taxeringsvärde fastställas som motsvarar 75 % av marknadsvärdet. Taxeringsvärdet skall bestämmas med utgångspunkt i riktvärden som i sin tur skall bestämmas för kombinationer av värdefaktorer. I fråga om småhus utgör standarden en sådan värdefaktor. Standarden skall bestämmas med hänsyn till småhusets byggnadsmaterial och utrustning.

I den proposition (1979/80:40) som låg till grund för den nya fastighetstaxeringslagen uttalade min företrädare beträffande de olika uppgifter om standard som skall lämnas i fastighetsdeklarationerna, att man här måste göra en avvägning mellan å ena sidan önskemålet om att få fullständigaste möjliga underlag för värderingen och å andra sidan vikten av att inte driva detaljeringen så långt att allmänhetens förståelse för behovet av uppgifterna hotas. Den sista omständigheten betonades särskilt. Detta innebär att en begränsning måste göras i fråga om vilka faktorer som lämpligen bör tas med i deklarationsblanketten. Den närmare bestämningen av vilka uppgifter som bör infordras och som har betydelse för värdet är enligt fastighetstaxeringsförordningen emellertid en sak för riksskatteverket.

Anf. 2 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag ber först att få tacka budgetministern för svaret. Jag kan väl även erkänna att det är en något knepig fråga som jag har ställt.

Anledningen till frågan är att jag tror att utformningen av taxeringsbestämmelserna måste ses över, eftersom den tydligen har fått en mängd konsekvenser som enligt min mening är besynnerliga. Jag vill först poängtera att jag naturligtvis inte är ute efter att belöna användningen av lyxinredningar, men jag kommer inte ifrån den tanken att det här finns saker som måste rättas till.

Trä är en inhemsk vara som utgör en viktig förutsättning för vidareförädling, inte minst i Norrlandslänen. Taxeringsbestämmelserna har fått till följd att t. ex. tillverkare av gipsskivor med påklitrad trämonstrad plasttapet redan har gått ut och marknadsfört sin produkt som "takpanelen som inte höjer taxeringsvärdet". Enligt uppgifter som jag har fått är det på det sättet, att anskaffningskostnaden för ett trägolv, när golvet är inlagt och lackat, är lägre än för ett spånskivegolv belagt med heltäckningsmatta. Det mest orimliga inträffar om trägolvet täcks med en heltäckningsmatta, för då sker inte denna straffbeskattning. Det påstås att villaäggaröreningar funderar på att hyra heltäckningsmattor för att sänka taxeringsvärdet.

Jag är medveten om att det kanske finns problem med att få så rättvisa

bestämmelser som möjligt, men jag tror det är risk för att felaktigheterna är så stora att det är nödvändigt med en översyn. Jag vill därför fråga budgetministern om han ämnar vidta några åtgärder för att en sådan översyn kommer till stånd. En så viktig bransch som träbranschen kan ju få det sämre, och t. ex. våra småindustrier i Norrland kan komma i ett besvärligt läge just på grund av dessa bestämmelser.

Anf. 3 Budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Vid fastighetstaxeringen är ju marknadsvärdet utgångspunkten, som jag har angivit i mitt svar. Det är alltså detta värde som det är intressant att se på, och det viktiga är hur det kan påverkas av olika faktorer.

Som jag också har sagt i mitt svar är det en mycket svår uppgift att göra avvägningen mellan önskemålet om att få fram meningsfulla uppgifter, för att man skall kunna göra den rätta värderingen, och vikten av att inte driva detaljredovisningen för långt, så att den som fyller i dessa blanketter tappar förtroendet för verksamheten. Det måste göras en avvägning, och enligt förordningen är det riksskatteverket som skall göra den. Den uppgiften har verket naturligtvis också inför kommande taxeringar, och jag är övertygad om att man där kommer att ta vara på de erfarenheter man får i denna omgång, och göra det på ett klokt sätt, så att blanketterna blir än bättre utformade nästa gång det är aktuellt.

Anf. 4 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag sade redan i mitt första inlägg att jag är medveten om att det här är svåra saker. Men det är orimligt att om man har ett trägolv och lägger på en heltäckningsmatta, som är tre gånger dyrare, så minskar värdet och man får lägre taxering. Det är just sådana konsekvenser som jag tycker är helt orimliga. Jag hoppas att riksskatteverket ser över bestämmelserna. Om det inte är möjligt att gå in i varje detalj, så måste det ändå vara möjligt att se över sådant som jag har pekat på här. Man skulle ju nästan kunna tänka sig att använda heltäckningsmatta enbart när man fyller i blanketter och sedan lyfta ut mattan från sitt trägolv. Man skulle t. o. m. kunna låna heltäckningsmattan. Det är just med tanke på sådana orimliga konsekvenser som man måste rätta till bestämmelserna.

6 § Svar på fråga 1980/81:58 om de homosexuellas villkor inom statsförvaltningen

Anf. 5 Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Jan Bergqvist har frågat mig vad regeringen tänker göra för att homosexuella inom statsförvaltningen inte skall ha sämre anställningsvillkor än andra med motsvarande tjänster.

Jag vill då först peka på att man i vårt land under senare år i ökad utsträckning har gett heterosexuell samlevnad mellan ogifta samma rätts-

*Om de homo-
sexuellas villkor
inom statsförvalt-
ningen*

verkningar som äktenskap. Det gäller t. ex. i fråga om rätten till den gemensamma bostaden. Det gäller också i fråga om familjebidrag, bostadsbidrag, bosättningslån m. m. Och om parterna har gemensamma barn jämställs de numera i en rad andra hänseenden med makar.

Även när det rör anställningsvillkoren i statlig tjänst är en del speciella förmåner knutna till att arbetstagaren bor samman med någon annan person under äktenskapsliknande förhållanden. Detta uttryck tolkas så, att det bara avser sammanboende som är av olika kön. Det gäller här extra förmåner inom ramen för t. ex. tjänstledighet, traktamente, flyttningersättning, bostadsanskaffningslån, personskadeförsäkring och grupplivförsäkring. De här anställningsvillkoren följer av kollektivavtal och författningar.

Principiellt delar jag uppfattningen att även samlevnad mellan två parter av samma kön är en från samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform – en uppfattning som riksdagen också har gett uttryck åt (LU 1973:20).

Men riksdagen har också uttalat att förutsättningar för mer genomgripande reformer på särskilda områden knappast är för handen förrän huvudlinjerna beträffande den civilrättsliga regleringen av parternas inbördes förhållanden vid homosexuell samlevnad har klarnat (LU 1975:8). Man syftade därvid på att familjelagssakkunniga (Ju 1970:52) avser att ta upp även vissa rättsliga problem som aktualiseras vid samboende mellan homosexuella.

Utredningen (S 1977:21) om de homosexuellas situation i samhället behandlar dessutom bl. a. sådana förmånsfrågor som Jan Bergqvist tar upp.

Jag vill slutligen framhålla att frågor om anställningsförmåner i statlig tjänst huvudsakligen löses av parterna vid förhandlingar. Men sådant material som kan komma fram genom de nämnda båda utredningarna kan naturligtvis i det här speciella fallet komma att påverka och underlätta partsarbetet.

Anf. 6 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka Olof Johansson för svaret.

Bakgrunden till min fråga är denna: Om man är anställd i utrikesförvaltningen får man flytta mellan olika huvudstäder i världen, vilket kanske går bra om man är ensamstående. Men om man är gift eller om man sammanbor med någon, så kan det bli problem därför att den medföljande som regel inte kan få något jobb. Det bästa är naturligtvis om arbete kan ordnas också för den som följer med, men i många länder verkar detta vara något som är omöjligt att uppnå inom överskådlig tid. I sådana fall måste utrikesförvaltningen kunna kompensera ekonomiskt – det kan ske i form av flyttningssbidrag eller genom andra förmåner. Så sker också i dag när det gäller gifta makar och heterosexuella sammanboende, även om de fackliga organisationerna ingalunda anser att den här frågan har fått en bra lösning. När det däremot gäller homosexuella sammanboende utgår inget som helst stöd vid en sådan här besvärlig flyttningssituation. Det finns de som säger att de på

*Om de homo-
sexuellas villkor
inom statsförvalt-
ningen*

grund av detta upplever en helt ohållbar situation, där det blir svårt för dem att upprätthålla sin tjänst med de flyttningar som denna ofrånkomligen kräver, såvida de inte bryter en relation som de absolut inte vill bryta.

Det finns i avtalet en bestämmelse som säger: "Vid tillämpning av bestämmelserna i denna del skall med make likställas person med vilken tjänstemannen sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden sedan minst ett år. Arbetsgivaren får besluta att även annan person än som nu har sagts skall likställas med make."

Här finns det alltså en paragraftext som man kunde tycka skulle kunna klara ut sådana här saker, men de konkreta fall som finns har visat att arbetsgivaren har varit stark motståndare till att göra någonting åt detta.

I direktiven till den utredning som Olof Johansson talade om står det att utvecklingen f. n. går mot ett successivt avskaffande av den särbehandling som finns kvar beträffande heterosexuella samboende utan barn. Det är väl riktigt, men när det gäller just utrikesförvaltningen kan man inte räkna med att utvecklingen kommer att bli denna inom rimlig tid, utan det kommer att finnas behov av särskilda åtgärder. Därför är det viktigt att regeringen klargör sin inställning i den här principiella frågan. Olof Johansson sade att homosexuell samlevnad är en fråga om samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform. Men han borde också kunna uttrycka den meningen att det är självklart att anställningsvillkoren skall vara likvärdiga.

Anf. 7 Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Så som frågan är ställd tror jag att det är viktigt att klargöra att det inte finns någon principiell skillnad i fråga om homosexuella och icke homosexuella när det gäller statliga anställningsvillkor. Vissa skillnader uppstår först när den familjerättsliga anknytningen bedöms. Då har vi renodlat problemet. Men då kommer man också in på frågor om hur man kan konstatera att samlevnaden sker och hur man kan kontrollera den, liksom också dess varaktighet. Jag tror säkert att Jan Bergqvist erkänner att det finns gränsdragnings- och kontrollproblem beträffande olika kategorier av samboende, i det här fallet när det gäller personer av samma kön. Detta är bakgrunden till varför det behövs ett utredningsunderlag. Man skall kunna bedöma det enskilda fallet och undvika att behandla människor olika. Därvidlag har det, enligt min mening, ingen betydelse om vederbörande arbetar utomlands eller här hemma.

Genom de här utredningarna, t. ex. utredningen om de homosexuella situation i samhället, har jag fått veta att man överväger att föreslå att samboende i olika sammanhang i fortsättningen skall syfta också på homosexuella samlevnad under äktenskapsliknande förhållanden. Man överväger också att föreslå någon form av registrering, eventuellt i form av anmälan till äktenskapsregistret e. d. Därmed skulle man kunna dra en gräns, t. ex. när det gäller samlevnad avseende en förälder och ett barn.

Torsdagen den
13 november 1980

Om sammansättningen av utvecklingsbolagens styrelser i Jämtlands och Västerbottens län

Anf. 8 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag har försökt ta reda på hur länge det dröjer innan utredningen är klar. Vissa tecken tyder på att den kanske blir klar om ungefär två år, vilket skulle innebära att ett riksdagsbeslut inte kan fattas förrän tidigast 1983. Det är en lång tid. Bl. a. därför är det viktigt att regeringen redan nu klargör sin principiella inställning. Det är klart att jag inte begär att Olof Johansson skall redogöra för hur man skall registrera och kontrollera. Men får jag uppfatta Olof Johanssons uttalande som att han inte bara säger att samlevnad beträffande två parter av samma kön är en fråga om samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform utan att han också menar att det är självklart att sådana förmåner som jag berörde skall vara likvärdiga i både det homosexuella och det heterosexuella fallet?

Anf. 9 Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Under förutsättning att man har ett kontrollsystem som fungerar likvärdigt för alla statsanställda är jag beredd att ställa upp bakom den principen, vilket också ligger i mitt svar. Det är bara det att vi inte har något generellt kontrollsystem i dag, och ett sådant tror jag är nödvändigt. Sedan är det här ju saker som naturligtvis kan tas upp mera aktivt av parterna än hittills och regleras i avtal. Jag sade inledningsvis i svaret att det här är fråga om att i samboendefall reglera extra anställningsförmåner. De finns reglerade i författningar, men i praktiken grundar de sig också i allt väsentligt på förhandlingsöverenskommelser med de fackliga organisationerna. Och den vägen finns det naturligtvis en möjlighet att reglera de här sakerna. Mot bakgrund av de svar jag har gett principiellt, utan att binda mig för en speciell kategori statsanställda, finns det naturligtvis här en positiv attityd till att lösa den här sortens problem.

Anf. 10 JAN BERGQVIST (s):

Herr talman! Då tycker jag att jag kan vara helt nöjd när det gäller Olof Johanssons och därmed regeringens inställning i den principiella frågan.

Vad sedan gäller de konkreta problem som i dag föreligger, är det alltså i första hand en angelägen uppgift för de fackliga organisationerna och avtalsparterna att försöka få lösningar till stånd.

7 § Svar på fråga 1980/81:61 om sammansättningen av utvecklingsbolagens styrelser i Jämtlands och Västerbottens län

Anf. 11 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Karin Ahrland har ställt följande fråga till mig: "Anser industriministern att de regionalt – och manligt – förankrade styrelserna speglar den jämställdhetssyn regeringen säger sig arbeta för? Om inte: Vad ämnar industriministern göra för att företrädare för glesbygdslänens kvinnor skall få något inflytande i utvecklingsbolagen?"

Jag vill inledningsvis beträffande arbetsmarknadssituationen för kvinnor i

Torsdagen den
13 november 1980

Om sammansättningen av utvecklingsbolagens styrelser i Jämtlands och Västerbottens län

glesbygdslänen erinra om den ambitiösa jämställdhetssyn som karakteriserar regionalpolitiken i stort. För företag som erhåller regionalpolitiskt stöd gäller att minst 40 % av det antal arbetsplatser som tillkommer på grund av stödet skall förbehållas vardera könet. Det är min förhoppning att de nämnda utvecklingsbolagen kommer att stimulera den industriella tillväxten och i samband därmed även bidra till att den regionalpolitiska medelsarsenalen utnyttjas. Därigenom kommer arbetstillfällen att skapas för både män och kvinnor.

Utvecklingsbolagens styrelser har getts en regional förankring. På grundval av riksdagens beslut (prop. 1979/80:125, AU 1979/80:29, rskr 1979/80:362) är styrelserna sammansatta av två ledamöter som företräder landstingen, tre ledamöter med industrikunnande och tre ledamöter som representerar löntagarorganisationer. Vidare ingår i styrelsen verkställande direktören för resp. regional utvecklingsfond samt en ledamot som företräder staten.

För att markera bolagens regionala karaktär tillsattes landstings- och industrirepresentanterna efter förslag från landstingen i de båda länen. Löntagarrepresentanterna tillsattes efter förslag från resp. organisationer. Vid urvalet av dessa personer hade förslagsställarna att beakta behovet av en styrelse med bl. a. regionalt kunnande, industriell erfarenhet och kännedom om utvecklingsarbete i mindre företag.

Jag medger att sammansättningen av de regionalt förankrade styrelserna inte tillgodoser kravet på en ur jämställdhetssynpunkt önskvärd könsfördelning. Jag har dock inte ansett mig kunna påverka förslagsställarna när det gäller personvalet.

Anf. 12 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag konstaterar att jag fick svar på min första fråga och att Nils Åsling och jag är ense om att sammansättningen av de här styrelserna i dag inte tillgodoser kravet på en önskvärd könsfördelning. Men jag hade faktiskt ställt två frågor, just därför att jag på den första frågan fick ett svar som innebär att industriministern håller med mig.

Min andra fråga var: Vad ämnar industriministern göra för att glesbygdslänens kvinnor skall få något inflytande i utvecklingsbolagen? Nu säger herr Åsling att han inte ansett sig kunna påverka förslagsställarna när det gäller personval. Naturligtvis kan inte herr Åsling ringa upp och säga till landstinget: Ni skall välja fru X och fröken Y. Det vet jag också. Inte heller går det att ringa till arbetsmarknadens parter. Men industriministern kan ändå som statsråd bilda opinion för att vi skall få en ändring till stånd och mycket väl låta hälsa förslagsställarna att det finns mycket kvinnor också i glesbygdslänen, att det är fler kvinnor där än män som behöver få nya arbetstillfällen och att med kvinnor i styrelserna skulle vi ha en bättre garanti för att utvecklingsbolagen också skall upptäcka den saken och ta sitt ansvar.

Könskvoteringen inom det regionalpolitiska stödet är bra och har bidragit till sysselsättningen. Det håller vi med om. Men glesbygdens kvinnor

Torsdagen den
13 november 1980

Om sammansättningen av utvecklingsbolagens styrelser i Jämtlands och Västerbottens län

behöver få vara med också i beslutet, om vi skall vara säkra på nya arbetstillfällen.

I regeringsskrivelsen om fortsatt jämställdhetsarbete står det att det statsfinansiella läget inte ger utrymme för kostnadskrävande förslag. Det är tråkigt, men då får man använda sin fantasi i stället och ta fram sådana reformer som inte kostar så mycket pengar. Man får inte vara fantasilös. Det gäller att välja reformer som innebär att man använder mänskliga resurser på ett annat sätt än i dag. En reform som inte skulle kosta ett enda öre vore en bättre kvinnorepresentation i olika statliga styrelser.

Det sägs att vi behöver ett nytänkande i vårt land när det gäller industrin. Det är rätt. Men det kan vi inte få, om vi inte låter nya friska hjärnor få vara med. Jag tror att sådana finns hos bl. a. kvinnorna i glesbygdslänet.

Nu undrar jag: Skall jag tolka industriministerns svar – att sammansättningen av styrelserna inte var så lyckad och att han inte kunnat påverka förslagsställarna när det gäller personvalet – så att industriministern inte vill göra någonting åt det i fortsättningen heller?

Skulle det vara omöjligt för industriministern att, när ni ber om förslag från organisationerna i liknande fall, be om förslag på två namn, en kvinna och en man? Jag ställer den frågan som en komplettering, och det gör jag därför att utvecklingsbolagens styrelser ju inte är de enda som tillsätts av industriministern.

Jag kan inte annat än ställa en fråga till: Anser inte industriministern att det finns kvinnor med regionalt kunnande, industriell erfarenhet och kännedom om utvecklingsarbete i mindre företag, någonstans i något av de här två länen?

Anf. 13 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag försäkra Karin Ahrland att jag visst är övertygad om att det finns kvinnor i de här två länen som vore väl skickade att ingå i de styrelser vi nu diskuterar. Jag har emellertid utgått från den principen att de organ – landstingen och facken bl. a. – som har att nominera har kompetens att bedöma detta och även delar min värdering om nödvändigheten av en allsidig representation. Jag har alltså inte haft anledning att gå in och dirigera den nomineringsverksamhet som har bedrivits. Men jag vill också samtidigt, som en komplettering till mitt svar, säga att jag i framtiden naturligtvis kommer att välkomna förslag till kvinnliga styrelseledamöter från berörda parter och även, när det gäller statens representant, överväga möjligheterna att utse kvinnor.

Anf. 14 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! I sak är vi ense. Det är vi alltid när vi talar om sådana här saker. Det finns ingen som säger emot jämställdhetskommitténs eller mina påståenden att det finns kompetenta kvinnor. Vi är också ense om att Nils Åsling inte kan dirigera personvalet. Men det räcker inte med att välkomna förslag från de berörda organen. Det måste till ett aktivt agerande från regeringens sida. Det finns ingen anledning att låta Nils Åsling tillsätta

*Om ökad satsning
på Norrbottens ex-
portindustri*

ledamöterna i styrelsen, om han utan vidare bara tar dem som kommer på förslag. Då kan vi lika gärna säga att det skall vara landstingen som tillsätter dem. Det här handlar ju bara om vem som skall betala arvodet. Det kan staten göra ändå.

Jag hoppas emellertid att Nils Åsling – som han nyss sade – verkligen funderar på förslaget om två namn. Det förslaget praktiseras i Norge och har inneburit en mycket stor förändring där. Jag hoppas särskilt att Nils Åsling gör det när det gäller glesbygdslänen – det borde kanske en företrädare för glesbygdslänen tänka på. Jag vill erinra om hur den geografiska fördelningen av arbetstillfällen för kvinnorna ser ut i Sverige i dag.

Anf. 15 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om bristerna i sysselsättningsfördelningen här i landet. De har, som Karin Arland också har noterat, lett till den aktivitet vi har inom regionalpolitiken.

När det sedan gäller nomineringen är min principiella syn den att man, om man har ett nomineringsförfarande, också måste anse att den nominerande myndigheten-organisationen är kompetent att nominera. Därför är systemet med att först nominera två ledamöter för att sedan den beslutande instansen skall välja en av dem, ur min synpunkt, dubiöst. Jag tycker att Karin Ahrland och jag tillsammans skall försöka bilda opinion, bl. a. hos landstingen i de berörda länen, så att landstingen inte bara i det här sammanhanget utan också i andra beaktar behovet av att ge kvinnorna ökat inflytande.

Anf. 16 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag skall gärna ställa upp för att fortsätta att bilda opinion på den punkten, och jag tycker det är roligt att Nils Åsling vill vara med.

Får jag bara säga att jag tycker att vi skall bilda den opinionen inte bara hos landstingen, utan lika mycket hos arbetsmarknadens parter.

Får jag dessutom erinra Nils Åsling om att en av styrelserepresentanterna är utsedd enbart av staten.

8 § Svar på fråga 1980/81:66 om ökad satsning på Norrbottens exportindustri**Anf. 17** Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Eivor Marklund har frågat mig dels vilket initiativ jag tänker ta i fråga om en eventuell export av järnvägsräls till Sovjetunionen, dels hur jag ser på den nu uppkomna möjligheten till en mer differentierad exportmarknad.

Jag har inhämtat följande från SSAB, Svenskt Stål AB.

En allmän diskussion om förutsättningarna för handel med SEV-länderna har förts i bolagets styrelse mot bakgrund av ett möjligt behov av järnvägsräls i Sovjetunionen. Någon förfrågan från Sovjetunionen om rälsleveranser har

Torsdagen den
13 november 1980

*Om ökad satsning
på Norrbottens ex-
portindustri*

SSAB emellertid inte erhållit. Det är alltså inte riktigt att en jätteorder håller på att gå förlorad.

Anf. 18 EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Det är inte riktigt att en jätteorder håller på att gå förlorad, säger Nils Åsling. Är det då inte heller riktigt att Statsföretags chef har besökt Sovjetunionen i syfte att göra PR för Statsföretag och därvid fått besked om att det där finns intresse för handel av det slag som jag redovisat i min fråga?

Är det inte heller riktigt att privata ägarintressen har ställt sig kallsinniga till sådana möjligheter vid de diskussioner om förutsättningarna som Nils Åsling hänvisar till i sitt svar?

Det är alltså så att SSAB i Luleå enligt planerna skall sätta i gång med rälstillverkning 1983–1984 och producera ca 250 000 årston, motsvarande arbete för dem det berör i ett par år.

Även om verket i fråga främst är avsett för den nordiska marknaden, är det naturligt att de anställda ser chansen – jag betonar ordet chansen – till en jätteorder från Sovjetunionen som säkerhet för en bra start och möjligheter till en god utveckling. Det kommer alltså snart att finnas en vara som behöver köpare, och det finns intresse för varan hos en köpare med stora utbyggnadsplaner på järnvägssidan. Men de två pusselbitarna skall alltså inte få passas ihop, eftersom några kapitalägare ger sig till att såga hack i bitarna. Det är inte att undra på att stålarbetarna efterlyser något slags förnuft.

Jag skulle vilja fråga industriminister Nils Åsling hur han själv ser på de här åtminstone skisserade möjligheterna till en mer differentierad exportmarknad och om Nils Åsling ser dessa som någonting positivt.

Anf. 19 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Självfallet ser jag det som mycket positivt om vi kan differentiera och öka handeln med öststaterna. Det slumpar sig också så att jag är ordförande i den blandade kommission som har att utveckla det industriella och tekniska samarbetet med Sovjetunionen. Så sent som i september i år hade jag ett sammanträde i Sovjetunionen med kommissionen. På sedvanligt sätt gick vi där noggrant igenom på vilka sektorer samarbetet och handelsutbytet skulle kunna ökas. Jag kan då berätta för Eivor Marklund att just den här speciella produkten, dvs. järnvägsräls, från sovjetrysk sida inte bedömdes som intressant i sammanhanget. Däremot finns det en rad andra intressanta samarbetsområden, som jag tror på sikt kommer att leda till ett väsentligt ökat handelsutbyte med Sovjetunionen.

Får jag också för Eivor Marklunds information nämna att SSAB:s produktionskapacitet när det gäller räls är 60 000 ton per år. Den rälsen tillverkas vid Domnarvet, och kapaciteten är nu avpassad till SJ:s och de norska statsbanornas efterfrågan. Som Eivor Marklund sade är det inte aktuellt att flytta till Luleå förrän någon gång omkring 1984. I varje fall till dess – det är vi övertygade om – är det så att den överkapacitet som finns i

Östeuropa, i SEV-länderna, inte gör det meningsfullt att bedriva några förhandlingar med Sovjetunionen om just den här produkten.

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Om ökad satsning
på Norrbottens ex-
portindustri*

Anf. 20 EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag har tagit järnvägsrälsen som utgångspunkt för den nu aktuella frågan, men jag noterar i och för sig med glädje att Nils Åsling i sitt andra svar talade om vidgade möjligheter till handel österut. Det har vi länge förespråkade. Men det är inte bara vi som gjort det. Jag kan erinra om att Bertil Olsson på en Nordkalottkonferens i augusti 1978 på tal om möjligheten att ändra förutsättningarna för en regions näringsliv väldigt starkt betonade handeln österut som en möjlighet att mildra verkningarna av Nordkalottens perifera geografiska läge och därmed öka förutsättningarna att få företags-etableringar på Nordkalotten. Jag noterar detta som positivt i Nils Åslings svar.

Det som Nils Åsling sade om den nuvarande produktionskapaciteten när det gäller räls och om avsättningsmöjligheterna för det som nu produceras är väl riktigt. Men med den situation vi har i Norrbotten, något som Nils Åsling och jag haft tillfälle att diskutera flera gånger, känner man ett behov av att flytta fram siktet litet grand och diskutera vad som kan hända med en planerad produktion om några år. Där är detta projekt intressant. Det är jag inte ensam om att tycka. En orsak till att jag ställt frågan är att man på fackligt håll så väldigt starkt driver detta. Det sker inte bara i Luleå, Nils Åsling, utan även på andra stålorter i landet. Därför är jag litet besviken över Nils Åslings ljumma intresse för just detta projekt. Jag hoppas att intresset blir varmare.

Anf. 21 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag kan försäkra Eivor Marklund att så snart det finns ett aktivt intresse från köparparten, dvs. Sovjetunionen, så är vi självfallet beredda att gå in i reella förhandlingar. Men såvitt vi kan bedöma är det, som jag nyss sade, en så pass betydande överkapacitet när det gäller räls inom SEV-blocket att man realistiskt bedömt inte kan vänta sig en förfrågan ännu på några år.

Jag vill emellertid vitsorda och understryka vad jag tidigare sade, nämligen att vi är mycket angelägna om att utveckla det industripolitiska och handelspolitiska samarbetet med Sovjetunionen. Det Brandt-kommissionsmöte som just har ägt rum visade på, som jag ser det, lovande och intressanta möjligheter. Den enda begränsande faktorn i det här sammanhanget är ju det ibland återkommande kravet på motköpsprestationer, dvs. att man från motpartens sida ställer villkor att export till Sovjetunionen skall motsvaras av likvärdiga köp i Sovjetunionen. Det kan, med tanke på den svenska industrins struktur, skapa problem, men vi är beredda att försöka klara de problemen.

Torsdagen den
13 november 1980

Om arbetarkooperativ

Anf. 22 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Sven Henricsson har frågat mig vilken den praktiska innebörden var av mitt positiva uttalande om arbetarkooperativ i den allmänpolitiska debatten den 15 oktober 1980.

Sven Henricsson har ställt sin fråga mot bakgrund av att de anställda vid det konkursdrabbade AB Lättmetallverket i Långsele förklarat sig villiga att i någon form av arbetarkooperativ ta över företaget sedan andra lösningar av ägandefrågan inte har kunnat genomföras.

Kooperationsutredningen har i ett delbetänkande (SOU 1980:36) föreslagit en utvidgning av den försöksverksamhet med service och annat stöd till bildandet av arbetskooperativa företag som bedrivits av statens industriverk och vissa utvecklingsfonder. Vidare föreslås bl. a. ett centralorgan för kunskapsuppbyggnad och information om dessa frågor. Förslaget remissbehandlas f. n.

Jag ser positivt på försöksverksamheten med stöd till arbetskooperativ. När remissbehandlingen av kooperationsutredningens förslag är klar kommer regeringen att ta ställning till en eventuell utvidgning av verksamheten.

De planer för fortsatt verksamhet för AB Lättmetallverket i Långsele som under hand har presenterats för industridepartementet bedöms f. n. inte kunna leda till att företaget blir lönsamt och därmed kan ge varaktig sysselsättning åt de anställda.

Anf. 23 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

En utredning som företogs vid Umeå universitet visade att i oktober 1979 fanns det 60 löntagarägda företag med sammanlagt 2 000 anställda och en omsättning på ca 347 milj. kr. i landet. Endast ett fåtal av de här 60 företagen är arbetskooperativ i en djupare kooperativ mening, även om man mer eller mindre i samtliga företag har kooperativa principer med i någon form. Företagen har för det mesta kommit till på grund av hotet om nedläggning av någon anledning – ibland har det varit generationsskifte.

Nu kan man också iaktta ett växande intresse från fackföreningsfolk att underifrån ta initiativ, bilda kommittéer och arbetsgrupper för att söka utveckla offensiv aktivitet i nedläggningshotade bygder med ofta stagnerande näringsliv. Detta kan f. ö. antyda den nödvändiga framtida förändringen till en mera socialt inriktad produktion, med ett ökat engagemang från de i företaget verksamma.

Anledningen till min fråga är ett besök vid det krisdrabbade AB Lättmetallverket i Sollefteå för en tid sedan. Produktionen hade upphört men arbetarna sysslade med avstädningsarbeten. En mycket deprimerad stämning rådde och stor bitterhet uttrycktes från fackligt håll. Från de anställdas sida hade man förklarat sig beredd att överta företaget under branschknung ledning. Man hade sökt stöd hos industridepartementet för

rekonstruktion och fortsatt drift men därvid fått avslag. Man ansåg sig också ha presenterat en realistisk driftkalkyl som efter ett förlustår skulle innebära lönsam drift för företaget.

På det hela taget kunde inte förutsättningarna anses sämre här än i andra liknande fall där löntagarna själva tagit över företaget och framgångsrikt drivit detta vidare.

Nu kan man anföra – och det har väl skett i olika sammanhang – att den plan som föreslogs från de anställdas sida var bristfällig, ett förhållande som med tanke på de begränsade erfarenheterna nog måste anses vara förklarligt. Men då inställer sig frågan vilka möjligheter det finns att få hjälp med att sätta i gång sådana här företag. Kooperationsutredningen talar, som det också står i svaret, om att det skall skapas ett organ på det här området, och när remissbehandlingen är klar skall regeringen ta ställning till detta. Men visar inte utvecklingen i dag att det är aktuellt att på ett bättre sätt kunna hjälpa i gång sådana här verksamheter, där facket eller de anställda är aktiva för att utveckla och försöka ta över ett företag?

Jag skulle vilja fråga industriministern om man inte redan på dagens premisser kan utveckla en bättre aktivitet inom industridepartementet för att aktivt hjälpa sådana här företag, där de anställda är på väg att ta över.

Anf. 24 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag vill instämma med Sven Henricsson när det gäller angelägenheten av att hitta också nya former för att främja enskildas engagemang och ansvarstagande i produktionslivet. Därför hoppas jag att inom en inte alltför avlägsen framtid kunna framlägga ett förslag för riksdagen om utökad försöksverksamhet med arbetskooperativ. Därvid kommer jag också att ta upp den fråga som Sven Henricsson var inne på senast, nämligen vilka organisatoriska former som bör skapas för att underlätta verksamheten. Som det nu är har fyra utvecklingsfonder i uppdrag att genomföra försöksverksamheten tillsammans med industriverket. Mina ambitioner är att vidga försöksverksamheten till att omfatta hela landet för att skapa bred erfarenhet.

Beträffande situationen vid Lättmetallverket i Långsele vill jag säga följande. Staten har där, med de stödformer som står till förfogande, framför allt av regionalpolitisk karaktär, sträckt sig mycket långt, men situationen har inte kunnat klaras ut. Förutsättningen för ett förnyat statligt engagemang är att det finns en företagsledning och en uppbyggnad av företaget som ger anledning förmoda, att man kan bryta den olyckliga trend som rått under många år. Utan att det kommer till något nytt moment som kan visa att företaget har möjligheter för framtiden kan vi dess värre inte gå in ytterligare. Den kalkyl som presenterats för oss visar att detta vore att handla på lösa boliner, något som också skulle misskreditera den arbetskooperativa formen.

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

Om arbetarkooperativ

Anf. 25 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Just det, herr industriminister. Kalkylen var kanske bristfällig, men jag ville peka på att staten redan nu borde ha möjlighet att gå in mer bestämt och aktivt för att hjälpa till att ordna upp förhållandena, så att de planer som görs upp blir realistiska.

När mitt besök i Sollefteå var slut satt jag och tänkte över vad jag hade sett. Jag hade sett moderna, tomma industrilokaler – fast inte tomma på maskiner, för de fanns där – både i Junsle och Långsele. Dessutom var jag på Eiser och träffade de anställda där. De sade att avsikten är att om ett år eller så också dessa lokaler skall stå öde och tomma. Det är fråga om stora, fina, moderna industrilokaler som skall tömmas – i en bygd som har mycket svåra sysselsättningsförhållanden. Det måste göras någonting åt detta. Vi kan inte acceptera en sådan kapitalförstöring.

Det finns enligt uppgifter i pressen framskridna planer från länets utvecklingsfond på att – och jag ber er lägga märke till det – starta en ny och betydligt större verksamhet i lättmetallbranschen, nämligen i Härnösand. Av uppgifterna att döma bör industridepartementet vara insatt i dessa planer. Med hänsyn till situationen för Lättmetallverket, som jag här försökt skissera och som industriministern är väl medveten om, kan man inte förvåna sig över om folk i allmänhet och Sollefteå kommun i synnerhet ställer sig undrande och frågar: Borde inte den redan påbörjade lättmetallindustrin i Sollefteå hjälpas i gång ordentligt, innan ny och mer omfattande verksamhet av i stort sett samma slag dras i gång? Den frågan tarvar ett svar.

Anf. 26 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Får jag understryka i detta sammanhang att om tanken på arbetskooperativa företag skall vinna gehör och utbredning i landet, vilket jag hoppas, förutsätter det att även dessa företag byggs upp på ett realistiskt sätt, att de kan vinna lönsamhet och den vägen också erbjuda trygga jobb för de anställda eller delägarna. Varje försök att förbigå dessa krav och bygga upp företag utan realistiska förutsättningar kommer ju ofelbart att skada den här tanken.

I fallet Lättmetallverket i Långsele vill jag med skärpa understryka att staten genom industridepartementet har sträckt sig mycket långt när det gäller att ta ekonomiska risker och försökt hjälpa detta företag över dess svårigheter under ett antal år. Men de förutsättningar beträffande produktivitet och lönsamhet som till sist ändå måste uppställas har inte uppfyllts. Då är det beklagliga resultatet det som vi ser i dag.

Anf. 27 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! Jag fick inget svar på den fråga som gällde de nya planerna på ytterligare lättmetallproduktion i Västernorrlands län. När det står i alla tidningar och berättas i massmedia att det planeras ett på sikt stort lättmetallverk i länet kan det väl inte förvåna, om allmänheten frågar sig varför inte Lättmetallverket i Långsele kommer in i bilden i det samman-

hanget. Varför kan vi inte få reda på om man kan inordna aktiviteten där i en lättmetallverksamhet i hela länet?

Anf. 28 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Låt mig för tydlighetens skull säga: Detta sista projekt är jag inte underrättad om, och jag kan alltså inte svara på den frågan.

10 § Svar på fråga 1980/81:75 om lokaliseringsbidraget till viss nyetablering i Älvkarleö

Anf. 29 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat jordbruksministern om det är välbetänkt att för erhållande av ett fåtal arbetstillfällen sätta stora natur- och fritidsmöjligheter på spel, då dessa på sikt erbjuder betydligt bättre förutsättningar både ur ekonomi- och sysselsättningsynpunkt.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Bakgrunden till frågan är att regeringen den 23 oktober 1980 beviljade Isolerprodukter i Älvkarleö AB ett lokaliseringslån på 12,4 milj. kr. för anskaffning av maskiner och komplettering av lokaler för bolagets planerade mineralullstillverkning.

Oswald Söderqvist tar upp två olika aspekter på den aktuella företags-etableringen. Den ena avser om etableringen är förenlig med gällande bestämmelser till skydd för miljön. Den andra gäller etableringens betydelse från sysselsättningsynpunkt.

Vad beträffar miljöaspekten vill jag erinra om att regeringen redan i juni 1979 anslutit sig till koncessionsnämndens uppfattning att något hinder inte föreligger enligt miljöskyddslagen mot mineralullsfabriken i Älvkarleö.

När det gäller sysselsättningsaspekten innebär etableringen att Älvkarleby kommun får ett tillskott på 52 nya arbetstillfällen, ett välkommet tillskott till en kommun där enligt Länsplanering 1980 antalet arbetstillfällen beräknas minska med 400 från 1975 till år 1990.

Vad beträffar konkurrensfrågan vill jag påpeka att den mängd mineralull som bolaget avser att tillverka f. ö. utgör endast 2 % av mineralullsmarknaden och därför endast marginellt påverkar situationen för övriga företag inom branschen.

Anf. 30 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Som sägs i svaret kan man se frågan från två olika aspekter, och det är det som gör den intressant.

Jag ställde en fråga om den här lilla fabriken – som i och för sig kan tyckas marginell mot bakgrund av vad som händer i Sveriges industri i dag – till före jordbruksministern Enlund för mer än ett år sedan, när etableringsfrågan var aktuell.

Nedre Dalälvsområdet är - för att rekapitulera litet – ett av de få fina

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

Om lokaliseringsbidraget till viss nyetablering i Älvkarleö

Torsdagen den
13 november 1980

*Om lokaliserings-
bidraget till viss
nyetablering i Älv-
karleö*

områdena här i Mellansverige för rekreation, framför allt fiske av flod- och älvfisk som lax och laxöring. Där finns tusentals fiskare under laxsäsongen i maj-juni. Där ligger dessutom en sedan 30 år mycket berömd och väletablerad laxodling, laxforskningsinstitutet i Älvkarleby. Där har funnits planer på utvidgning av verksamheten. Att mäta det antal arbetstillfällen som kan bli en följd av tillströmningen av fiskeintresserade är naturligtvis mycket svårt.

Turismen ger alltså tillskott till kommunen, i rent mätbara tal när det gäller laxforskningsstationen, laxodlingen, där det redan finns 35-40 anställda. Där har i varje fall fram till nu funnits planer på en utvidgning.

Mot detta skall ställas de drygt 50 nya arbetstillfällen som den här lilla mineralsullsfabriken skulle ge. Den skulle placeras uppströms detta område, alltså ovanför laxodlingen, och ovanför laxforskningsinstitutet, ovanför de rika fiskevattnen nedströms Älvkarleby kraftverk!

Det har varit stora stridigheter om detta. Det är inte så enkelt att koncessionsnämnden bara sagt ja. Det har förekommit överklaganden, som industriministern säkert känner till. Naturvårdsverket överklagade, laxforskningsanstalten överklagade givetvis, andra sakägare på platsen överklagade och fiskeristyrelsen överklagade beslutet. Det fanns alltså ett stort motstånd mot de här planerna. Ändå har man nu fått pengarna, och fabriken skall byggas. Orsaken till att jag tar upp det här nu är den andra aspekten. Vi vet att Rockwool, som är en av de stora mineralullsproducenterna här i landet, brottas med stora svårigheter för sina fabriker, inte bara i Gimo i Uppsala län utan också i Hällekis. Detsamma gäller för den andra stora fabrikanten, Gullfiber. Det finns stor risk att den här lilla fabriken tar ut de statliga anslagen och sedan inte kommer att leva vidare. Efter ett tag kommer det att bli som vanligt - kommunen står där med fabriken på halsen och man får en förlust.

Som en uppföljning vill jag fråga: Har regeringen övervägt möjligheterna för tillverkare av isolerprodukter att överleva i det hårdnande konkurrens-klimatet? Det är inte intressant när det gäller de stora producenterna, Rockwool och Gullfiber - de klarar sig nog. Men vilka överväganden har regeringen gjort av den lilla fabriken möjligheter att i det här hårda klimatet överleva?

Anf. 31 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag har ingen anledning att spekulera över eller värdera den förra jordbruksministerns bevekelsegrunder för att bevilja ansökan om den här etableringen. Men eftersom miljöfrågorna i sammanhanget särskilt har uppmärksamats finns det all anledning att förutsätta att uppställda villkor för etableringen noggrant kommer att bevakas och efterlevas.

Lokaliseringsärendet grundar sig på ett beslut i miljöfrågan, där man haft att bedöma den här etableringens värde från sysselsättningssynpunkt. Låt mig då säga att detta av kommunen och länsmyndigheterna har betraktats som en synnerligen angelägen etablering. Sysselsättningstillskottet får ses mot bakgrund av situationen i kommunen och de alternativa etablerings-

möjligheter som föreligger.

Vår uppfattning är att företaget bör ha en god möjlighet att överleva, att bli konkurrensdugligt. Det är t. o. m. vällovligt att få någon ytterligare tillverkare på den här starkt koncentrerade marknaden. Konkurrens är som bekant nyttigt.

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Om ingripanden
mot miljöaktivister
i andra länder*

Anf. 32 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Den här synen på fabriken etablering ur sysselsättningssynpunkt kan jag helt hålla med industriministern om. Men jag kan också säga att varken i kommunen eller på länsplanet har det funnits en enhetlig syn på dessa frågor.

Man har inte, tycker jag, i regeringsbeslutet tillräckligt beaktat att viktiga sysselsättningstillfällen kommer i farozonen. Säg att det misslyckas med kontrollen av utsläpp. Vi vet ju att även om man förutsätter att ett företag sköter alla sina åligganden enligt lagen, så händer det titt och tätt att det sker oförutsedda utsläpp vid sådana här tillverkningar. Det är fråga om fenoler av olika slag. Det är detsamma som fiskdöd.

Det finns inga möjligheter att skydda laxodlingen eller forskningsinstitutet, om det kommer ut fenoler i älven. Då kanske de arbetstillfällen som finns där går i stöpet, och det är detta som den stora debatten har gällt i kommunen – man skall väga sysselsättning mot sysselsättning.

Därtill kommer den andra frågeställningen: Hur skall företaget kunna klara sig på marknaden? Vad finns det för undersökningar som visar att den här lilla fabriken kan klara sig mot jättarna Rockwool och Gullfiber, som producerar på lager och fyller parkeringsplatser och andra områden med varor som de inte kan sälja?

I detta läge säger alltså industriministern att han vill öka konkurrensen på marknaden genom att det tillkommer en liten fabrik med en marginell produktion. Jag tycker att det är dålig samstämmighet här, att man inte har tillräckligt beaktat sysselsättningseffekterna och de ekonomiska effekterna av den verksamhet som redan finns på platsen och som bygger på naturliga förutsättningar.

Givetvis hoppas jag med industriministern att det här företaget skall klara sig. Men hade det inte varit bättre att satsa pengarna på en annan verksamhet som det finns naturliga förutsättningar för i stället för att som nu satsa på ett litet företag som verkar ha ytterst små chanser att överleva i en hårdnande konkurrens?

11 § Svar på fråga 1980/81:48 om ingripanden mot miljöaktivister i andra länder

Anf. 33 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat jordbruksministern om han anser att regeringen i Sverige skall direkt eller indirekt medverka vid polisingripanden mot miljöaktivister i andra länder utan att protestera.

Torsdagen den
13 november 1980

*Om ingripanden
mot miljöaktivister
i andra länder*

Frågan har överlämnats till mig.

Bakgrunden till frågan är att ett antal fordon som tillhör det norska civilförsvaret men som tillfälligt har lånats ut till den norska polisen under veckohelgen den 18–19 oktober fördes genom norra Sverige på väg mot Alta i Nordnorge.

Av allmänna folkrättsliga principer följer att ingen främmande stat utan tillstånd får utöva offentlig myndighet eller göra tvångs-ingripanden mot enskild på vårt territorium. Något sådant har det inte heller varit fråga om i det aktuella fallet.

Eftersom det här enligt vad som har upplysts var fråga om medborgare i ett nordiskt grannland som kom in i riket över godkända gränsövergångsställen, skulle det enligt gällande regler inte ha funnits anledning för svenska myndigheter att vidta några åtgärder annat än om förare och passagerare i de aktuella fordonen hade burit militär uniform eller de svenska trafikförfattningarnas bestämmelser hade satts åsido. Enligt vad jag har inhämtat var detta inte förhållandet.

Något tillstånd från svensk myndighet till transporten har inte heller fordrats. Den omständigheten att transporten till en del gått över svenskt territorium kan sålunda inte innebära att Sverige har medverkat vid något polis-ingripande i Norge.

Anf. 34 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga.

Denna fråga är mera intressant än vad det något slätstrukna svaret ger sken av. Det framgår kanske också av den behandling som frågan fått, eftersom den tydligen cirkulerat mellan en rad olika departement innan justitieministern har fått uppdraget att ta hand om den.

Det är ju inte så enkelt som justitieministern vill framställa det i sitt svar. Jag tycker det är en anmärkningsvärd sak som inträffat. Här kommer alltså om inte militära, så ändå paramilitära fordon med personal in över svenska gränsen, passerar svenskt territorium och går över gränsen igen på ett annat ställe. Det är ganska anmärkningsvärt. Man kan inte tala om norska medborgare eller norska fordon i allmänhet. Det är inte vilka norska medborgare eller fordon som helst – det är norska statens fordon, civilförsvarets fordon, och de är klart och tydligt avsedda att sättas in i den då tänkta aktionen mot miljöaktivisterna i Alta.

Detta är fakta. Saken har också debatterats i norska stortinget, där motsvarande frågor ställts.

Man har tydligen inte frågat den svenska regeringen. Det föranleder mig att tycka att den svenska regeringen i så fall borde ha vänt sig till den norska regeringen i denna sak. Min första följdfråga till justitieministern blir: Har den svenska regeringen på något sätt tagit upp denna fråga med den norska regeringen eller med norska myndigheter?

Jag anser att det är den svenska regeringens skyldighet att göra detta. Man kan inte bara säga att det gäller norska medborgare och norska fordon som passerat godkända gränsövergångar. Det kan inte gälla i det här fallet.

På tal om fordon är det också rätt anmärkningsvärt att för flyg och fartyg har vi mycket stränga bestämmelser när det gäller militära eller kanske t. o. m. paramilitära vehiklar av olika slag. Jag vet att man i Finland har mycket stränga lagbestämmelser för gränspassager med fordon av det här slaget. Det ger mig anledning att ställa min andra följdfråga: Finns det några planer härvidlag eller har regeringen på grund av det inträffade föranstaltat om någon förändring av kontrollen av militära fordon eller skall man också i fortsättningen bara kunna komma med civil personal och köra in över våra gränsövergångar?

Det tycker jag är en ganska intressant frågeställning.

Anf. 35 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Inga regler har överskridits, och därför finns det, som jag ser det, ingen anledning för regeringen att ta upp detta med den norska regeringen.

Det finns särskilda bestämmelser om under vilka förutsättningar utländska örlogsfartyg och militära luftfartyg kan få tillträde till svenskt territorium, men det finns inte några regler för den här typen av fordon.

Jag kan säga att de bestämmelser som reglerar övervakningen vid gränserna sedan en tid tillbaka är föremål för översyn i en särskild kontaktgrupp som tillkallats av överbefälhavaren och består av företrädare för olika myndigheter. Detta har inget som helst samband med den här aktuella händelsen, men jag kan alltså säga att det f. n. övervägs om bestämmelserna behöver kompletteras.

Anf. 36 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Bestämmelserna har inte överskridits, säger justitieministern, och därför finns det ingen anledning för den svenska regeringen att reagera.

Jag tycker det är att ta litet för lätt på det hela, när man inte på något sätt gör en framställning till den norska regeringen om saken, som av lätt förklarliga skäl väckt oerhört stort uppseende i Norge. Norrmännen är naturligtvis mycket mer berörda än den allmänna svenska opinionen varit.

Det är också anmärkningsvärt att om inte svenska civilpersoner och så småningom pressen uppe i Norrbotten uppmärksammat det här, hade det aldrig kommit till den svenska allmänhetens kännedom. Man hade fritt kunnat fara fram med dessa fordon.

Vad blir nästa steg, om vi utan att reagera från svensk sida tillåter sådana här gränsövergångar?

Jag tycker att frågan är mycket allvarligare än justitieministern här vill framställa den som. Detta kan bli ett slags prejudikat i framtiden – norska medborgare, finska medborgare, norska militära fordon och finska militära fordon går över vid godkända gränsövergångar, osv. Är det så enkelt och så lätt att avfärda att man inte på något sätt skall reagera på svensk sida? Jag anser att regeringen skulle ha reagerat och sagt att den inte gillade att man

*Om förhållandena
vid allmänna häk-
tet i Helsingborg*

kör in med militärfordon och militär personal – eller åtminstone paramilitära fordon och paramilitär personal – på svenskt område utan tillstånd av svenska myndigheter eller av den svenska regeringen. Länsstyrelsen i Norrbotten och andra myndigheter där uppe visste ingenting. Det tycker jag är ett anmärkningsvärt förhållande.

Anf. 37 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! När det gäller militär personal i uniform behövs ju f. n. tillstånd. Vad vi diskuterar nu – och vad frågan gäller – är ju dessa fordon, och jag har sagt att vi ser på den saken på litet längre sikt.

Rent allmänt vill jag säga att jag har den uppfattningen att vi skall ha – och har – ett förtroendefullt samarbete med våra nordiska grannländer på många områden, och det bör gälla också här. Vi får väl utgå ifrån att de bedömningar som myndigheter i andra nordiska länder gör är riktiga. I det här fallet har heller inte några svenska regler överskridits.

Anf. 38 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är självklart att vi skall försöka upprätthålla det förtroendefulla nordiska samarbetet. Men jag tycker alltså att norrmännen här har syndat emot det förtroendefulla samarbetet med Sverige – eller rättare sagt norska myndigheter och den norska regeringen, i den mån de nu är inblandade. Norska statsråd har stått upp i det norska stortinget och sagt sig inte veta just någonting alls om detta. Det är en annan sida av saken.

Om man skall tala om hänsyn och respekt för det nordiska samarbetet, så tycker jag alltså att det är norska myndigheter – vilka det nu är som har gjort detta – som har brutit mot det förtroendefulla samarbetet. Därför borde man reagera och säga ifrån till dem. Det är ju inte Sverige som skall förklara: Vi är för det nordiska samarbetet och därför skall vi inte säga någonting när norska myndigheter gör sådana här saker.

Jag tycker att detta är en mycket viktig aspekt på det nordiska samarbetet – att den svenska regeringen här borde ha reagerat i någon form och sagt ifrån. I Norge har det varit en mycket stor debatt om detta, beroende på de stora intressen som finns när det gäller motståndet mot utbyggnaden av Altaälven. Vi vet nu inte hur det går med det, men det hänger alltså ihop med denna fråga. Därför är det en viktig fråga, och det inträffade borde alltså ha föranlett en bättre reaktion från den svenska regeringens sida.

12 § Svar på fråga 1980/81:76 om förhållandena vid allmänna häktet i Helsingborg

Anf. 39 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Hans Petersson i Röstånga har – med hänvisning till den kraftiga platsbristen vid allmänna häktet i Helsingborg – frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder, så att anhållna och omhändertagna i Helsingborg kan behandlas på ett människovärdigt sätt.

*Om förhållandena
vid allmänna häk-
tet i Helsingborg*

Den ökande tillströmningen av häktade personer har medfört bl. a. att de 128 häktesplatser som finns i kriminalvårdens Malmöregion (Skåne och Blekinge) inte täcker behovet där. Situationen har förvärrats ytterligare genom den höga beläggningen på kriminalvårdsanstalterna. Denna har inneburit att dömda som är intagna på häktena inte kunnat föras över till någon anstalt för straffverkställighet omedelbart efter det att domen har vunnit laga kraft. I vissa fall har väntetiden för placering på slutna riks- och lokalanstalter uppgått till omkring två veckor. Under den senaste tiden har därför platser i polisarrest utnyttjats för anhållna och häktade personer, tio platser i Helsingborg och fyra i Ängelholm.

Jag har från kriminalvårdsstyrelsen inhämtat att styrelsen har för avsikt att i dagarna komma in med en framställning till regeringen med förslag till en lösning av problemen på kort sikt. Styrelsen kommer att föreslå att ytterligare ett tiotal platser tas i anspråk i polisarresten i Ängelholm och åtta platser i polisarresten i Kristianstad. Dessa platser kommer inte att skilja sig från vanliga häktesplatser. Genom en sådan lösning skulle de sämre platserna i polisarresten i Helsingborg inte behöva utnyttjas annat än undantagsvis och för mycket korta vistelser.

De åtgärder som Hans Petersson har efterlyst är alltså på väg.

Anf. 40 HANS PETERSSON i Röstånga (fp):

Herr talman! Platsbristen vid allmänna häktet i Helsingborg har varat sedan i somras. Självfallet förstår jag att det från och till kan bli överbeläggning på en del av våra häkten. Jag förstår också att man tillfälligtvis – och då under korta perioder – tvingas använda andra lokaler i de olika polishusen. Däremot saknar jag fullständigt förståelse för att man i dagar och kanske upp till en veckas tid förvarar människor i celler som är avsedda för berusade personer, dvs. de celler som i dagligt tal går under benämningen fylleceller.

Polispersonalen i Helsingborg har också starkt reagerat mot den, som de säger, omänskliga behandling som förekommer. Var och en som vet hur dessa celler ser ut och fungerar har mycket lätt att instämma i denna kritik. Även anhållna och omhändertagna har rätt till en anständig behandling, vare sig de råkar vara skyldiga eller t. o. m. oskyldiga. Och hos de utlänningar som har mött Sverige i en sådan cell – i något fall under en veckas tid – har säkert drömbilden om det humana Sverige försvunnit för gott.

I justitieministerns svar redovisas en konkret åtgärd som tillfälligt kan lösa problemet. Tyvärr är lösningen inte särskilt rationell. Att transportera människor från Helsingborg upp till Kristianstad torde inte vara en särskilt lyckad lösning.

Jag tror för min del att man skulle vinna mycket på att öka utredningskapaciteten i Helsingborg, kanske genom att där tillfälligt omplacera utredare. Man skulle på det sättet få en mycket snabbare omloppstid. En annan lösning, som dock inte avhjälpes den nu akuta krisen, är att man skär ned tiden för häktning och anhållande. Ett förslag med denna innebörd tror jag kommer i den proposition som har aviserats av justitieministern och som

Torsdagen den
13 november 1980

*Om förfarandet
vid verkställighet
av utvisningsbeslut*

enligt uppgifter skall avlämnas i december månad.

Jag ber att få tacka för svaret.

Anf. 41 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Hans Petersson omnämnde i slutet av sitt anförande den eventuella propositionen i häktesfrågan. Jag vill för dagen inte yttra mig om vad den kommer att innehålla.

När det gäller polisarresterna i Helsingborg instämmer jag helt i vad Hans Petersson säger. Jag besökte i förra veckan Helsingborg och dessa celler i polisarresten, och jag delar Hans Peterssons uppfattning att de inte är lämpliga och inte bör användas annat än i undantagsfall, och då under mycket korta tider. Men som jag nämnde i svaret kan polisen i Helsingborg nu räkna med en lösning, genom att man kan använda ett antal celler i Ängelholm och Kristianstad som uppfyller de krav när det gäller inredning som normalt ställs på rum och celler där man förvarar häktade.

13 § Svar på fråga 1980/81:78 om förfarandet vid verkställighet av utvisningsbeslut

Anf. 42 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Karl-Erik Svartberg har frågat invandrarministern om hon anser det vara rimligt att kräva personlig inställelse av en utvisningshotad utlännning för bedömning av nya fakta i samband med verkställighet av ett utvisningsbeslut.

Frågan har överlämnats till mig.

Enligt utlänningslagen ankommer det på polismyndigheterna att i vissa fall verkställa beslut om avvisning och utvisning.

Om utlänningen i samband med verkställigheten åberopar att han i det land till vilket han skall sändas bl. a. löper risk att bli utsatt för politisk förföljelse, skall ärendet av polismyndigheten överlämnas till statens invandrarverk, såvida inte utlänningsens påstående är uppenbart oriktigt eller de åberopade skälen redan har prövats.

Redan i samband med att polisen verkställer en s. k. grundutredning, dvs. den första utredning som görs av polisen, uppmanas utlänningen framföra samtliga de skäl som han eller hans offentliga biträde önskar åberopa.

Om utlänningen därefter i verkställighetsskedet åberopar nya skäl, måste polismyndigheten få de nya skälen belysta. I allmänhet blir det då nödvändigt att låta utlänningen själv berätta om de nya skälen för att man rätt skall kunna bedöma deras värde och sanningshalt.

Som svar på Karl-Erik Svartbergs fråga vill jag alltså säga att jag anser att det i allmänhet är rimligt och nödvändigt att polisen kräver personlig inställelse av den som är berörd.

Torsdagen den
13 november 1980

*Om förfarandet
vid verkställighet
av utvisningsbeslut*

Anf. 43 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Det är inte vad jag hade hoppats på. Jag själv kan väl stå ut med att vara besviken, men jag tror det är värre för alla de människor som berörs av detta svar.

Enligt den gamla utlänningslagen kunde en utlänning som drabbades av beslut om utvisning vända sig direkt till regeringen och begära överprövning av beslutet, om han kunde redovisa nya skäl för sin ansökan om uppehållstillstånd. Jag har talat med många utlänningar och också med deras advokater, och från deras utgångspunkt såg man inga problem med den ordningen. Några krav på personlig inställelse i sådana fall känner jag inte till.

Nu ligger alltså bedömningen av de nya skäl som anförs på polismyndigheten. I cirkulär till polismyndigheterna har meddelats att man bör kräva personlig inställelse för bedömning av de skäl som anförts. Jag kan inte finna att det finns något stöd i den nya utlänningslagen för en sådan åtgärd. Vilket stöd kan åberopas för en cirkulärskrivelse med krav på personlig inställelse i utvisningsärenden av det här slaget?

Vissa fall har släppts igenom utan krav på personlig inställelse, men nu tycks en skärpning ha inträtt – alla skall tydligen inställa sig.

Både den föregående chefen för tillståndsbyrån på invandrarverket och den nuvarande hävdar att polisen har fel. Man skall kunna göra en bedömning av de nya skälen på basis av utredningen. Är utredningen oklar blir läget självfallet anörlunda. Jag vill därför fråga justitieministern: Finns det saklig grund för att kräva personlig inställelse av utvisningshotade i alla fall där nya skäl åberopas för omprövning? Justitieministern säger "i allmänhet" – hur skall det tolkas?

Jag har en fråga till, och den är mycket viktig. Den socialdemokratiska regering som fanns fram till oktober 1976 verkställde aldrig utvisningsbeslut, om det gällde en utvisning till krigförande land. Hur gör den nuvarande regeringen?

Anf. 44 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Jag har litet svårt att förstå Karl-Erik Svartbergs negativa inställning till att man skall höra vederbörande personligen. Det är en regel som vi har i många sammanhang där någon skall berätta om sin situation. Och vem kan göra det bäst om inte vederbörande själv? Det gäller i rättegångar, och det kan gälla i andra sammanhang.

Det görs alltså först en grundutredning, där utlänningen skall berätta om sin situation. Efter utredningen fattas ett beslut. När beslutet skall verkställas kan utlänningen, i sådana fall som frågan gällde, anföra att det har kommit till nya skäl, som gör att utvisningen inte bör verkställas. Såvitt jag kan förstå är det den som bäst kan redovisa de nya skälen som skall redogöra för dem och få dem beaktade, om de är bärande, och det måste vara vederbörande person själv. Om han inte gör det skall det ske genom ett ombud, dvs. en tredje person som i sin tur fått vetskap om skälen. Den legala grunden för detta har vi både i utlänningslagen och i förvaltningslagen, som säger att

Torsdagen den
13 november 1980

*Om förfarandet
vid verkställighet
av utvisningsbeslut*

myndighet kan begära personlig inställelse.

Jag skulle därför vilja säga att det är i vederbörandes eget intresse som detta kan ske. Sedan kan det naturligtvis finnas sådana fall där detta inte är nödvändigt, och det var därför jag använde uttrycket "i allmänhet". Det måste alltså ske en bedömning i det konkreta fallet.

Anf. 45 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det måste ändå stå klart för regeringen att många flyktingar som söker uppehållstillstånd har en väldigt svår situation. Justitieministern framhåller i svaret att det är viktigt att få fram alla fakta, men de här människorna ställer sig frågan: Hur mycket vågar jag berätta? De måste också fråga sig: Hur mycket kan jag styrka?

Det är ju en orimligt svår situation för människor som kommer från diktaturländer. Jag har själv varit inkopplad på några ärenden som jag bedömer som rena flyktingärenden. I ett fall blev det avslag på ansökan, eftersom skälen inte ansågs räcka. När då flyktingen i fråga redovisar nya skäl, efter att ha vänt ut och in på sig själv och röjt förhållanden som skulle vara förödande för hans möjligheter att leva i det land han kommer ifrån, är det enligt min mening uppenbart orimligt att utöver detta kräva att han personligen skall infinna sig på en polisstation, där han i princip löper risk att bli tagen i förvar. Det är ju denna risk som gör det så svårt för dessa människor att infinna sig på polisstationen för att ställa upp för förhör. Jag tror att om justitieministern i samråd med polismyndigheten kunde göra klart att en utlänning som får sitt ärende prövat inte kommer att tas i förvar i samband med att han inställer sig för en utredning, då skulle vederbörande komma. Har justitieministern någon kommentar till detta?

Anf. 46 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Vi måste ju följa gällande regler, och det finns vissa regler för hur man från polisens sida skall agera när det gäller sådana situationer där vederbörande inte skall få stanna kvar här – den situationen har vi ju också.

Jag vill säga med anledning av Karl-Erik Svartbergs senaste inlägg att det är riktigt att det ofta framförs från vederbörande utlänning att han från hemlandet har negativa erfarenheter av polisen och att han därför är rädd att berätta om sina förhållanden. Men kom då ihåg, att här har personen i fråga som regel hjälp av ett offentligt biträde som kan förklara hur våra rättsregler är och som sedan kan framföra de tillkommande skälen i samband med utredningen. Men jag har svårt att se varför vederbörande inte redan i samband med den första utredningen framför alla skäl som han har för att få stanna här. Jag är medveten om att det kan komma till nya skäl, som hänför sig till händelser som inträffat efter den första utredningen, men i det övervägande antalet fall skulle jag tro att sakläget är precis detsamma i samband med grundutredningen som vid den utredning som sker inför verkställighetsstadiet.

Jag vidhåller faktiskt min uppfattning att detta är en rättighet som

vederbörande utlännning har och att det är till fördel för honom att få komma och berätta själv. Jag förstår att den här rädslan kan finnas, men jag tror att det är fel att ha den och jag tror att både Karl-Erik Svartberg och jag kan genom den här debatten bidra till att undanröja den.

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Om åtgärder för
att förhindra in-
försel av hasch
över Helsingborg*

Anf. 47 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt som justitieministern säger om det juridiska biträdet. Jag vet ju att det finns advokater som verkligen ställer upp och försöker förklara både för flyktingarna och för myndigheterna hur det hela hänger ihop. Men flyktingarna ställer sig som sagt frågan: Hur mycket vågar vi berätta? Det är bara att konstatera att när man har kontakter med flyktingar, så får man det bestämda intrycket att de helst inte vill berätta allt de har att berätta. I vissa fall får de vända ut och in på sig själva, och det kan bli förödande för dem – vi vet ju hur många av de länder som dessa människor kommer från agerar.

Det är klart att om den här debatten på något sätt kunde lugna dessa människor, så att de med större förtroende kom för att lämna uppgifter i samband med dessa personliga utredningar, är jag beredd att ställa upp på det. Men det är väl justitieministern som kan lugna dem, och vi får avvakta att det sker.

Anf. 48 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Jag försökte göra det bl. a. genom att säga att såvitt jag kan se är det i deras eget intresse som det här institutet med personlig inställelse finns.

Anf. 49 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Justitieministern känner ju också till att det har förekommit vissa uppgifter om spioneri i poliskretsar, innefattande information till diktaturer m. m. Det är ju detta som skapar oro. Jag vill här inte gå in på frågan om hur pass korrekta dessa uppgifter är, men det skapas ju en rädsla bland flyktingarna att direkt vända sig till polismyndigheten. Flyktingarna kan inte mobilisera det förtroende som justitieministern och jag har för svenska polismyndigheter. Skillnaden i det avseendet beror på att vi är fostrade i ett annat land och under andra förhållanden än flyktingarna som kommer hit och som är pressade av myndigheterna och förhållandena i sina hemländer.

14 § Svar på fråga 1980/81:80 om åtgärder för att förhindra införsel av hasch över Helsingborg

Anf. 50 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Berit Mohlin-Erbeus har frågat mig vilka åtgärder man kan vidta för att förstärka gränsskyddet och förhindra införsel av hasch till Helsingborg.

Torsdagen den
13 november 1980

*Om åtgärder för
att förhindra in-
försel av hasch
över Helsingborg*

Vid ett besök i Helsingborg i förra veckan fick jag information om narkotikasituationen där. Jag fick då veta att tidningsuppgifterna om en haschvåg över Helsingborgstrakten enligt polisens bedömning är överdrivna, låt vara att en ökning av antalet missbrukare i de yngre åldersgrupperna har kunnat märkas. Som är väl känt går emellertid större delen av den narkotika som kommer till Sverige genom Helsingborg. Resurser måste sättas in mot denna trafik. I första hand ankommer detta på tull och polis.

Tullen har när det gäller att bekämpa narkotikasmuggling en central roll och har under de senaste åren förstärkts i den södra regionen. Detta har också fått till följd att antalet beslag av narkotika under senare år har ökat. F. n. görs i Helsingborg ett par beslag av narkotika varje dag.

Polisen har också under de senaste åren tilldelats betydande resurser för att bekämpa narkotikabrottsligheten. Bl. a. har narkotikarotlar inrättats i 24 polisdistrikt i landet. Dessa rotlar skall inte bara vara verksamma i det egna polisdistriktet utan arbeta i hela länet. I några län har det inrättats flera rotlar. Ett sådant exempel är Malmöhus län där narkotikarotlar finns i Malmö, Lund och Helsingborg.

Trots det kärva ekonomiska läget har Helsingborgs narkotikarotel under de tre senaste åren på grund av det allvarliga läget på narkotikafronten fått inte mindre än åtta nya kriminalinspektörstjänster.

Det är emellertid inte bara narkotikaroteln som har fått ökade resurser. Antalet tjänster hos polisen för kontroll av resandeströmmen har också ökat kraftigt, och innevarande budgetår har regeringen tillskapat en särskild utlänningsavdelning i Helsingborgs polisdistrikt.

Det är tyvärr omöjligt att helt stoppa införseln av narkotika till Sverige. Helsingborg har en årlig resandefrekvens på över 17 miljoner människor. Det är mot den bakgrunden man skall se de åtgärder som jag har nämnt i det föregående. Jag vill också understryka vikten av det goda samarbete som finns med myndigheterna på den danska sidan.

Anf. 51 BERIT MOHLIN-ERBEUS (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

De problem som jag har tagit upp i min fråga finns alldeles säkert på flera andra håll i landet, men de är mycket kännbara i den region som jag kommer ifrån, alltså nordvästra Skåne. Det står helt klart att orsaken är närheten till Danmark – den korta sträckan mellan Helsingör och Helsingborg.

Helsingborg har blivit inkörsporten för den haschvåg som nu är så förfärande aktuell i våra trakter. Till skillnad från justitieministern har inte jag fått uppgift om att tidningarnas skrivelser skulle vara överdrivna. Det verkligt alarmerande är ju att i gruppen missbrukare – en grupp som vi inte känner till storleken på – ingår många skolungdomar. Många är väldigt unga – 13 år och uppåt, och kanske också nedåt. Det är alltså det som är det värsta i situationen, att missbruket är på väg nedåt i åldrarna. Eleverna skolkar från skolan för att få tid att röka hasch och för att få tid att skaffa hasch. En del av dem åker på leden Helsingborg–Helsingör som knarkkurirer. Det är lätt att förstå att de här eleverna inte klarar sin skolsituation – varken prestations-

mässigt eller relationsmässigt.

Det finns ett annat rätt olustigt inslag i den här bilden, nämligen att en del elever är så förslagna att de kan utnyttja svagare kamrater för kurirjobbet, och sedan förtjänar de själva pengar på försäljningen.

Alla mänskliga och sociala problem har också en ekonomisk sida, och det här kostar pengar. Just nu arbetar man i Helsingborgs kommun med ett åtgärdsprogram som skall ha förebyggande verkan, och kostnadsramen för detta är 300 000 kr. Men det är ju bara en liten del av olika kostnader som samhället har för omhändertagande. Därtill kommer ju också att alla former av missade insatser i skola och arbetsliv också är en ekonomisk förlust.

Det finns alltså goda skäl att efterlysa åtgärder.

I sitt svar säger nu justitieministern att tullen har fått förstärkta resurser, polisen har fått förstärkta resurser. Och det är mycket tacknämligt. Det har säkert haft sin verkan.

Får jag då ställa en följdfråga till justitieministern: Skall jag tolka detta så att ytterligare förstärkningar av resurserna inte är tänkbara i nuvarande läge?

Anf. 52 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Den senaste frågan kan jag inte svara på direkt. Förstärkningar är nog tänkbara, men frågan är var man efter en allmän bedömning kan sätta in resurser och inte. Frågeställaren känner kanske till den allmänna ekonomiska situationen i landet. Får jag bara trycka på att det primära ansvaret för att narkotika inte förs in ligger just på tullen, och tullen har faktiskt fått ordentlig förstärkning och för en intensiv kamp just mot den olovliga införseln av hasch. Jag vet att man från tullen ger narkotikabekämpningen en hög prioritet.

Låt mig också säga att bekämpningen av narkotikaproblemen fordrar åtgärder på många områden, som till stor del ligger utanför kriminalpolitiken. Det gäller – som väl frågeställaren också var inne på – uppfostran, familjen, skolorna, bostäderna, arbetsmarknaden, organisationerna osv. Det fordras alltså åtgärder på ett brett fält, och jag vill påstå att samhället också för kampen på det sättet. Regeringen har vidtagit olika åtgärder inom många olika sektorer just för att komma till rätta med problemet. Det är ett problem, men vi löser det inte omedelbart. Vi gör så gott vi kan och måste ständigt arbeta på olika sätt och aldrig ge upp den här kampen.

Anf. 53 BERIT MOHLIN-ERBEUS (m):

Herr talman! Även om jag liksom justitieministern betraktar just detta med förstärkta resurser för polisen och tullen som mycket viktigt, så finns det en annan sida som jag tror är minst lika viktig, nämligen att vi måste försöka medverka till att man får en annan syn i Danmark på hanteringen, både innehav och försäljning, av hasch. Det är ju faktiskt så att det är mycket lätt att få tag i hasch både i Helsingör och i Köpenhamn, och dessutom är det billigt. Jag menar att vi måste försöka att på alla nivåer och i alla sammanhang där det är möjligt förhandla och argumentera och övertyga, så att man i

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Om åtgärder för
att förhindra in-
försel av hasch
över Helsingborg*

Torsdagen den
13 november 1980

*Om åtgärder för
att förhindra in-
försel av hasch
över Helsingborg*

Danmark får en syn som mer motsvarar den vi själva har.

Jag frågar då avslutningsvis justitieministern om han delar min uppfattning och också är beredd att medverka till att sådana förhandlingar kommer till stånd överallt där det är möjligt.

Anf. 54 Justitieministern HÅKAN WINBERG:

Herr talman! Jag vill till Berit Mohlin-Erbeus säga att jag vid mitt besök i Helsingborg också hade ett sammanträffande med polismästaren i Helsingör, och vi hade ett öppet resonemang just om de här frågorna. Jag vet att det förekommer diskussioner mellan myndigheterna. Det är en fråga som också diskuteras på de nordiska justitieministermötena.

Får jag också – eftersom Berit Mohlin-Erbeus förut tog upp problemet med att narkotika brukas i så låga åldrar – påpeka att jag tidigare har sagt, och gärna vill upprepa det i den här debatten, att det inte finns något utrymme för polisen att meddela rapporttefergift ens för innehav av mycket små mängder narkotika. Jag hävdar att det för att upprätthålla laglydnaden är alldeles nödvändigt att polisingripanden alltid görs när någon anträffas med narkotika på sig, hur litet det än är. Jag tror att detta kan medverka till att, till en del i varje fall, stävja missbruket hos ungdom.

Anf. 55 BERIT MOHLIN-ERBEUS (m):

Herr talman! Jag sade visserligen i mitt förra inlägg "avslutningsvis", men jag vill ändå passa på att uttala att jag uppfattar det så att justitieministern har stor förståelse för dessa problem och att vi alltså är överens om att allt måste göras, både när det gäller resurser och när det gäller förhandlingar.

15 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1980/81:59 till finansutskottet

1980/81:65, 69 och 70 till skatteutskottet

16 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1980/81:40

17 § Anmälades och bordlades

Proposition

1980/81:57 om hälso- och sjukvården i krig m. m.

18 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1980/81:113 av *Olof Palme m. fl.*

1980/81:114 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:30 om Bromma och Arlanda flygplatser m. m.

19 § Anmälan av interpellationer

Nr 23

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

Torsdagen den
13 november 1980

den 13 november

Anmälan av interpellationer

1980/81:41 av *Bonnie Bernström* (fp) till socialministern om abortrådgivningen:

Landstingen har med abortrådgivningen en lika viktig som känslig uppgift. Kvinnor som söker kontakt med en abortkurator behöver all tänkbar rådgivning och hjälp, samtidigt som rådgivningen måste ske med utgångspunkten att det inte är någon annan än kvinnan själv som skall fatta beslutet. Därför är skräckpropaganda eller oetisk information oacceptabla inslag i abortrådgivning.

I flera länder har de senaste åren ett organiserat motstånd mot fria aborter växt fram. Samtidigt uttalar allt fler sitt starka stöd för en fri abort. Det har lett till en djupt olycklig polarisering i abortfrågan som främst går ut över kvinnorna. I USA har abortfrågan varit som mest inflammerad. Abortklinikerna har bränts ner. Abortsökande kvinnor har väntats ut utanför klinikerna och sedan trakasserats med telefonterror. Detta mot kvinnor som behöver stöd.

Det organiserade motståndet i USA har främst "Pro Life"-rörelsen stått för. Enligt uppgifter i massmedia har Pro Life-rörelsen startat egen abortrådgivning även i Sverige.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga socialministern:

Är socialministern beredd att utforma etiska regler för hur abortrådgivning skall få bedrivas i Sverige?

Är socialministern beredd att ta avstånd från den skräckpropaganda kring aborterna som bedrivs?

1980/81:42 av *Raul Blücher* (vpk) till statsrådet Britt Mogård om sociala förmåner vid genomgång av gymnasieskolans yrkesintroduktionskurser:

Att landets arbetslösa 16-17-åringar skulle få påtagliga ekonomiska försämringar i samband med att de utspärras från beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning och förs över till yrkesintroduktionskurser inom gymnasieskolan framgick redan av proposition 1979/80:145. I stället för att få lön för beredskapsarbete eller kontant arbetsmarknadsstöd tvingas berörda ungdomar klara sig på 233 kr. per månad.

När nu åtgärder för främjande av ungdomars utbildning i gymnasieskolan vidtas i landets kommuner i enlighet med propositionen, framträder en rad problemvällande oklarheter om de nya "elevernas" ställning i förhållande till skola och de företag som benyttar dem som arbetskraft. Yrkesintroduktionskurserna får enligt uppgift inte räknas in i resp. skolas poängtal. Detta medför t. ex. att kurserna inte kommer att administreras av någon

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Meddelande om
frågor*

studierektor. Ekonomin för kurserna är knapp. Andra följer av att skolorna inte får poängtalstillskott för yrkesintroduktionskurserna är att elevernas sociala och ekonomiska situation ytterligare undergrävs. Det är oklart huruvida skolans försäkringar gäller för eleverna när de utbildas på arbetsplatser. I kontrakt mellan företag och skola skrivs in att skolan svarar för elevens försäkringsskydd, men giltigheten av denna klausul är i högsta grad tvivelaktig. Eleverna saknar tillgång till skolläkare, skolsköterska eller kurator, emedan de inte räknas som elever vid skolan. I åtskilliga fall saknas möjlighet för elev att få kostnadsfri lunch hos företaget. Skolan saknar samtidigt möjlighet att betala kostnadsersättning till elev.

Genom att skolan inte kan ställa studierektor till förfogande för yrkesintroduktionskurs torde också kursplanering och handledning inom företagen bli eftersatta.

Mot bakgrund av nu anförda synpunkter vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Ämnar statsrådet vidta åtgärder för att klarlägga den försäkringsrättsliga ställningen för elever i yrkesintroduktionskurser inom gymnasieskolan?
2. Kommer departementet att ombesörja att nya direktiv utfärdas så att berörda skolenheter tillförs erforderliga resurser för yrkesintroduktionskurserna?
3. Ämnar statsrådet vidta åtgärder för att säkerställa introduktionskursernas elevers likaberättigande med övriga gymnasieelever i fråga om skolluncher och andra sociala rättigheter?

20 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 november

1980/81:102 av *Sven Munke* (m) till industriministern om sysselsättningsgaranti för anställda vid Öresundsvarvet:

Ställer statsrådet fortfarande upp på de försäkringar om sysselsättningsgaranti vid Öresundsvarvet som statsrådet lämnade i kammardebatten den 5 juni?

Är statsrådet – trots förlorad votering – beredd att på nytt erbjuda de generösa avvecklingsvillkor som utlovades i nämnda debatt?

1980/81:103 av *Hilding Johansson* (s) till justitieministern om regeringens beredning av förslaget till ändrade regler för beräkning av basbeloppet:

Som framgått i den allmänna debatten, bl. a. av pressuppgifter, råder det stor oklarhet om effekterna av regeringens förslag till förändrade regler för beräkning av basbeloppet.

Anser justitieministern att ärendet beretts på ett sätt som är förenligt med allmänna krav på rättssäkerhet?

1980/81:104 av *Kjell-Olof Feldt* (s) till ekonomiministern om energiprisernas inverkan på basbeloppet:

I den s. k. besparingspropositionen motiverar regeringen urholkningen av basbeloppet med att vi i Sverige inte kan kompensera oss för höjda oljepriser. Förslaget innebär dock att alla energipriser i index låses vid nivån i oktober 1980.

Mot denna bakgrund vill jag fråga ekonomiministern:

1. Vilka kontakter hade regeringen tagit med expertis på området, t. ex. den till statistiska centralbyrån knutna indexnämnden, innan propositionen lades fram?

2. Vilka motiv föreligger för att basbeloppet i framtiden skall bygga på ett index där energipriserna har låsts på 1980 års nivå?

1980/81:105 av *Kjell-Olof Feldt* (s) till ekonomiministern om basbeloppets betydelse för försäkringsavtal, m. m.:

Den urholkning av basbeloppet som regeringen föreslår får långtgående konsekvenser inom försäkringsväsendet. Både personförsäkringar och sakförsäkringar har i fråga om bl. a. självrisk- och förmånsbelopp i allt högre grad anknutits till basbeloppet.

Jag vill därför fråga ekonomiministern:

1. Vilka kontakter hade ägt rum med försäkringsbranschen innan propositionen lades fram?

2. Vilka är regeringens motiv för att föreslå en åtgärd som på ett långtgående sätt ändrar innehållet i ett stort antal försäkringsavtal?

3. Anser ekonomiministern att det är förenligt med rimliga krav på rättssäkerhet att försäkringstagare som erlagt fulla premier för en värdebeständig försäkringsförmån i framtiden får se denna urholkas till följd av den revidering av basbeloppet som regeringen föreslår?

1980/81:106 av *Hans Gustafsson* (s) till kommunministern om basbeloppets betydelse för kommunernas verksamhet, m.m.:

Den urholkning av basbeloppet som regeringen föreslår kommer att på olika sätt påverka kommunernas och landstingens verksamhet.

Jag vill därför fråga kommunministern:

1. Vilka kontakter hade regeringen tagit med företrädare för Kommunförbundet och Landstingsförbundet innan propositionen lades fram?

2. Kommer en urholkning av basbeloppet att på något sätt påverka olika statsbidrag som i dag utgår till kommuner och landsting?

3. Vilka konsekvenser kommer en urholkning av basbeloppet att få för kommunernas sociala verksamhet?

4. Vilka konsekvenser kan en urholkning av basbeloppet få för avtal på det civilrättsliga området som kommuner och landsting slutit?

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Meddelande om
frågor*

Torsdagen den
13 november 1980

*Meddelande om
frågor*

1980/81:107 av *Lars Ulander* (s) till arbetsmarknadsministern om basbeloppets betydelse för avtalsförsäkringarna, m. m.:

Den urholkning av basbeloppet som regeringen lagt fram förslag om i sin s. k. besparingsproposition innebär att också avtalsförsäkringarna påverkas. De privatanställda arbetarna kommer att drabbas hårdast av dessa försämringar.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

1. Vilka kontakter hade ägt rum med arbetsmarknadens parter före besluten i propositionen?

2. Vilka motiv föreligger enligt regeringen för att avtalsförsäkringarna skall påverkas negativt och att de förändringarna skall slå hårdast mot de privatanställda arbetarna?

1980/81:108 av *Sven Aspling* (s) till socialministern om basbeloppets betydelse för ATP:

ATP-reformen genomfördes efter en hård politisk strid. Efter några år förklarade dock även motståndarna att beslutet skulle respekteras. I proposition 1980/81:20 föreslår dock socialministern, utan något som helst förarbete i form av utredningar, att grunderna för värdesäkringens inom ATP skall ryckas undan.

Jag vill därför fråga socialministern:

Vilka motiv föreligger för att riva upp ATP-reformen, och vilka konsekvenser kommer de föreslagna förändringarna att medföra?

den 13 november

1980/81:109 av *Thure Jädestig* (s) till socialministern om ändrade direktiv till samordningsorganet för alkoholfrågor:

Socialminister Karin Söder tillkallade den 14 maj 1980 ett samordningsorgan för alkoholfrågor (Dir 1980:47). Beslutet grundade sig på riksdagens begäran.

Av direktiven framgår att förslag från samordningsorganet inte får medföra några nya kostnader för staten. Därigenom inskränks möjligheterna, och man kan befara att samordningsorganet endast kan komma med förslag till restriktiva åtgärder. Dagens allvarliga läge inom alkoholområdet kräver emellertid en hel rad positiva åtgärder. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till de förslag som framförts från socialdemokratiskt håll i ett flertal riksdagsmotioner.

Med hänvisning till det anförda får jag hemställa att till socialministern få ställa följande fråga:

Är socialministern beredd att ge samordningsorganet för alkoholfrågor nya direktiv så att organet blir oförhindrat att lägga fram de förslag som kan anses nödvändiga i nuvarande svåra situation på alkoholområdet?

1980/81:110 av *Karin Ahrland* (fp) till budgetministern om skattekontrollen av traktamenten:

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

Redovisningen av traktamenten i samband med deklarationen har på senare tid varit föremål för stor uppmärksamhet. Mot bakgrund av den senaste tidens diskussion vill jag ställa följande frågor till budgetministern:

*Meddelande om
frågor*

1. Fungerar skattekontrollen tillfredsställande när det gäller de trakta-
menten som betalas ut av organisationer och företag?
2. Anser statsrådet att reglerna om beskattning och kontroll av trakta-
menten behöver ses över?

1980/81:111 av *Frida Berglund* (s) till kommunministern om ekonomisk kompensation till Luleå kommun för det uteblivna Stålverk 80:

Den borgerliga regeringen uppträder i massmedia (exempelvis i TV 1:s Pejling den 15 oktober 1980) och skryter över att ha stoppat investeringarna i Stålverk 80, som riksdagen tidigare i stor enighet hade beslutat. Man talar mindre om vilka negativa ekonomiska konsekvenser den insatsen fick för Luleå kommun och dess innevånare. Regeringen har icke fullt ut tagit konsekvenserna av investeringsstoppet. De ekonomiska sviterna av det är inte över för Luleå kommun. Det visar exempelvis kommunens långtidsbudget för 1980–1985.

Regeringen bör rimligen ta konsekvenserna av sitt handlande och se till att kommunmedborgarna i Luleå inte utsätts för större påfrestningar än vad som är nödvändigt. Kommunministern har således ett stort ansvar att minska följderna av regeringens investeringsstopp.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att till kommunministern få ställa följande fråga:

Vad avser kommunministern göra för att eliminera de ekonomiska skadeverkningar som stoppandet av investeringarna i Stålverk 80 fortfarande medför för Luleå kommun?

1980/81:112 av *Daniel Tarschys* (fp) till handelsministern om tullarna på frukt och grönsaker:

I en promemoria, daterad den 7 november 1979, har 1974 års trädgårdsnäringsutredning föreslagit höjda tullar på en lång rad frysta och inlagda grönsaker, bär, marmelader, safter etc. Tullförändringarna avser bl. a. jordgubbar, gurkor, rödbetor, rödkål, syltlök, pickles, ärter, bönor, haricots verts, svampar, grönsaksblandningar, sylter, fruktgeléer, fruktmos, svartvinbärssaft och äppelsaft.

Enligt pressuppgifter har handelsdepartementet inlett förhandlingar med EG om ändrade svenska tullbestämmelser för beredningar av frukt och grönsaker. Överläggningar med övriga importländer anslutna till GATT har också aviserats. Förhandlingarna beräknas vara avslutade vid årsskiftet.

Enligt andra pressuppgifter har handelsministern i ett anförande i

Nr 23

Torsdagen den
13 november 1980

*Meddelande om
frågor*

Göteborg nyligen varnat för en tilltagande protektionism och manat till uppslutning kring frihandelns principer.

Mot denna bakgrund ber jag att få ställa följande fråga:

Är handelsministern beredd att även i handling verka för att den konkurrens som ännu finns inom livsmedelsförsörjningen befästes och att kraven på förstärkt tullskydd avvisas?

1980/81:113 av *Gabriel Romanus* (fp) till budgetministern om basbeloppets betydelse för socialt svaga grupper:

Den teknik som regeringen har valt i sparplanen för att åstadkomma en långsammare uppräknig av pensionerna – att indirekta skatter, energipris-höjningar m. m. inte skall påverka basbeloppet – innebär att också andra förhållanden i samhället som är beroende av basbeloppet påverkas, t. ex. existensminimum vid beskattning. Det kan inte ha varit avsikten, då regeringen uttalat att sparåtgärderna inte skall drabba svaga grupper.

Med anledning härav ber jag att få fråga budgetministern:

Vad tänker regeringen göra för att förslaget i sparplanen angående basbeloppet inte skall drabba svaga grupper genom t. ex. förändring av gränserna för existensminimum vid beskattning?

21 § Kammaren åtskildes kl. 13.42.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert